

de rooie roepstoeter

OVER: DE SPOORWEGSTAKINGEN IN 1903
SOCIALE VERNIEUWINGEN IN OISTERWIJK
VAN SCHIUR TOT CULTURTEMPEL
GESPREK MET RAADSLID AD GRAUMANS
HET VEDEHA TERREIN
INTERVIEW MET ZUSTER BEATRIX

JAARGANG 4, N° 2, JUNI 1990

COLOFON

De Rooie Roepstoeter (RRT) is een onregelmatig verschijnend, links blad voor Oisterwijk. Een (steun-)abonnement van zes nummers kost minimaal f 5,- (buiten Oisterwijk f 15,-) te voldoen op gironummer 5264985 t.n.v. De Rooie Roepstoeter te Oisterwijk.

Redactiecollectief De Rooie Roepstoeter, Postbus 340, 5060 AH Oisterwijk

Uitgever: Groen Links Oisterwijk

VAN HET REDACTIECOLLECTIEF

Groen Links in de raad! Na tien jaar harde arbeid is het radicaal links dan eindelijk gelukt ook op parlementair niveau een succes te boeken. Een goede reden voor het redactiecollectief om een gesprek te hebben met het kersverse raadslid Ad Graumans. We introduceren tevens een nieuwe rubriek: 'actie van de fractie'. Peter Lankhorst gooide de knuppel in het hoenderhok door te stellen dat de sociaal-economische eisen van Groen Links (15% erbij voor de minima) in botsing komen met de milieuvorstellen van de partij. Groen Links rood of groen? That's the question. Niet voor de RRT! Als tegenwicht voor alle Lankhorstianen ligt hier een sociaal-economisch nummer voor u. Historisch gezien blikken we terug naar de spoorwegstaking van 1903 en nodigen we u uit een bezoek te brengen aan het theaterstuk over de Oisterwijkse sigarenmakers. Op 1 mei vertelde de rooie dominee Ab Harrewijn voor een volle Schuur dat niet de werkgelegenheid maar

de armoede het grootste probleem is. De RRT bezocht de kerkelijke manifestatie 'Nederland tegen verarming' in Den Haag en maakte een portret van zuster Beatrix, tijdens de busreis naar de residentie. De RRT loopt vooruit op de aanstormende sociale vernieuwingsdrang van het nieuwe College.

4 en 5 Mei werden in Oisterwijk weer eens opgepakt. Helemaal vlekkeloos verliep dat niet maar de toespraak van Bim van der Klei en het oorlogs- en anti-fascismeproject op De Kajuit geven moed. We mogen niet alleen stil blijven staan bij het verleden, daarom in de RRT aandacht voor de actie 'Houdt Radio Freedom in de lucht!'.

Ook links Oisterwijk is door sociale vernieuwingsdrang aangestoken. In september gaat De Schuur bruisen van de nieuwe activiteiten, er is een 1 mei koor en orkest opgericht en wij konden ook niet achter blijven en organiseren daarom een busreis naar het Fête de l'Humanité in Parijs.

INHOUD

- pag. 1 In Oisterwijk reden de treinen keurig op tijd
(de spoorwegstakingen in 1903)
- pag. 3 Sociale vernieuwing in Oisterwijk?
- pag. 5 Van Schuur tot Cultuurtempel?
- pag. 6 Al timmerend langs de weg, onder de mensen
- pag. 8 "Van Groen Links mag vuurwerk verwacht worden"
(een gesprek met raadslid Ad Graumans)
- pag. 11 Het Vedeha-terrein
- pag. 12 Niet werkloosheid, maar armoede grootste probleem
- pag. 14 De Rooien Roepen
- pag. 15 Projekt "Tweede Wereldoorlog" de Kajuit
- pag. 16 Busreis naar Fête de l'Humanité
- pag. 17 1 mei koor en orkest
Houdt Radio Freedom in de lucht!
- pag. 18 Maandag houden in Natuurtheater

IN OISTERWIJK REDEN DE TREINEN KEURIG OP TIJD

DE SPOORWEGSTAKINGEN IN 1903

Het recht op organisatie en staking is in Nederland niet uit de lucht komen vallen. De vakbeweging heeft de afgelopen eeuw een keiharde strijd met ondernemers en regering moeten voeren om deze fundamentele rechten van de arbeiders. Het meest sprekende voorbeeld van die strijd zijn de spoorwegstakingen van 1903. De tekenaar Albert Hahn heeft de stakingen onuitwisbaar in het geheugen geprent. In Oisterwijk werd er in 1903 niet gestaakt maar de burgerij, de overheid en de clerus stonden wel behoorlijk te bibberen.

SPOORWEGSTAKING EN WORGWETTEN

De spoorwegstaking van 1903 begon in de Amsterdamse haven. Jarenlang weigerden de werkgevers daar de vakorganisaties te erkennen. Toch was er in 1902 een Federatie van havenarbeiders ontstaan die, om zich sterk te maken tegenover de ondernemers, haar leden verbood om te werken met ongeorganiseerden. Op 8 januari 1902 brachten de vakbondsleden van het Blauwhoedenveem Müller en Co. deze gedragslijn in praktijk met als gevolg dat zij prompt ontslagen werden. Als reactie daarop gingen alle haven- en transportbedrijven plat. Op 29 januari lag het complete Centraal Station stil. De spoorwegmannen hadden voldoende grieven. Vakbondsleden werden door de spoorwegdirectie herhaaldelijk vernederd. Zo kwam het voor dat een vakbonds lid bij de directie werd geroepen en daar urenlang in de houding moest staan. Deze treitercampagnes waren de spoormannen spuugzat en spontaan grepen zij de staking in de vemen aan om ook hun eigen eisen centraal te stellen.

De spoorwegdirectie was compleet verast. Zij gaf toe aan de eisen. De spoormannen hoefden niet langer te rangeren bij de 'besmette' vemen en, nog belangrijker, de vakbondsorganisatie werd erkend. Maar directie en overheid voelden zich wel vernederd door de arbeiders en zonnen op tegenmaatregelen. Deze lieten niet lang op zich wachten. Het rechtse kabinet Kuyper kondigde een wetsontwerp aan dat stakingen bij de overheid en het spoor voortaan

zou verbieden. In linkse kringen werden de voorstellen de 'worgwetten' genoemd. Een Comité van Verweer verzette zich heftig tegen het wetsontwerp en kondigde een algemene werkstaking aan. Door onderlinge verdeeldheid kwam die tweede staking in april 1903 nauwelijks van de grond. De repressie tegenover de spoorwegmannen was zo groot dat er geen animo was. Toch ontsloeg de spoorwegdirectie maar liefst 5000 linkse arbeiders, de 'worgwetten' passeerden zonder problemen de Tweede Kamer. Wel braken er stakingen uit in de havens en bij de diamantbewerkers. In Brabant gaven de sigarenmakers het goede voorbeeld. In Den Bosch staakten meer dan 200 werknemers van de sigarenfabriek Goulmy en Baar, niet omdat ze het zelf zo slecht hadden maar uit solidariteit.

INTIMIDATIE DOOR POLITIE EN MILITAI-REN

Op 9 februari had de minister-president Kuyper reeds opdracht gegeven aan de Commissarissen van de Koningin om de burgemeesters op te roepen tot uiterste

waakzaamheid. Dezelfde dag stuurde de Commissaris van de Koningin in Brabant ook een brief naar de Oisterwijkse burgemeester Hendrik van Beckhoven. Hij ried Van Beckhoven aan om de gemeente- en rijkspolitie en de leden van de weerbaarheidsverenigingen, voor zover betrouwbaar, "zoo te organiseeren dat ingeval van staking onverwijld op de stations kan worden opgetreden". De stationschef zou een centrale positie moeten innemen. Hij diende de burgemeester te waarschuwen waarna het station, en zoveel mogelijk van de spoorweg, bezet zou worden door politie en leger. De stakers zouden onmiddellijk van het terrein worden verwijderd. Van Beckhoven trad in overleg met de stationschef Adriaansen. Zij achtten bij een staking de twee gemeenteveldwachters, een rijksveldwachter en een onbezoldigd rijksveldwachter voldoende om de eventuele stakers te verwijderen en het station te bezetten. De Commissaris van de Koningin adviseerde de burgemeester nog om in elk geval de betrouwbare personeelsleden van het Oisterwijkse station moed in te spreken. Het oorspronkelijke plan het station demonstratief twee uren lang te bezetten kwam op instigatie van de minister te vervallen.

Toch liep de spanning op. De activiteiten van het Comité van Verweer zorgden voor onrust. In Den Bosch verschenen 'opruimende' manifesten en Bossche 'anarchisten' kwamen in Oisterwijk colporteren. Ondanks het feit dat het Oisterwijkse spoorpersoneel bedankte voor het lidmaatschap van de linkse Nederlandsche Vereeniging van Spoor- en Trampersoneel vroeg de burgemeester uit voorzorg toch maar militaire bijstand aan omdat de "gisting" aanhield. Generaal Majoor Kruijthoff van de Derde Militaire Afdeling in Breda verzocht Van Beckhoven echter "grootste spaarzaamheid te betrachten ... met het oog op de tijdsomstandigheden". Hij stelde dat "één onderofficier en 6 man wellicht meer dan voldoende zal zijn" voor Oisterwijk.

ONGESTELDHEID EN DRUKWERK

De stationschef in Oisterwijk was blijkbaar niet zo zeker van zijn zaak. Begin maart 1903 verbleef hij thuis wegens 'ongesteldheid'. Op 8 maart moest Van Beckhoven hem schriftelijk mededelen dat er de vorige

dag uit de trein drukwerken op het perron van Oisterwijk waren geworpen, die door het personeel in beslag waren genomen. De burgemeester verzocht om een exemplaar van de manifesten. De stationschef schreef onmiddellijk terug. Wegens ongesteldheid was hij die dag slechts enkele ogenblikken op het station. "Ik vernam daar van het bureau-personeel dat er door reizigers manifesten waren geworpen uit den trein van 6.43 aan de achterzijde; ik heb deze echter onmiddellijk in mijne aanwezigheid doen verbranden; tot mijn spijt kan ik U geen exemplaar daarvan toezenden. Mochten er meer dergelijke papieren komen, en ik zie dit, dan zal ik ... U een exemplaar doen toekomen, en het spreekt vanzelf, dat door mij de verspreiding wordt tegengegaan". De loyaliteit van chef Adriaansen was ontegensprekelijk aanwezig maar zijn eigen initiatief, het verbranden van de manifesten, zal door de overheid niet gewaardeerd zijn. Waarschijnlijk sproot deze handeling echter voort uit loyaliteit met de clerus die voortdurend opriep onwelgevallige lectuur terstond te vernietigen.

*Gansch het raderwerk staat stil
Als Uw machtige arm het wil...*

KAPELAAN HUIJBERS, SPOORSLAVEN EN DE FLODDERBOND

Spoedig konden de stationschef en de burgemeester opgelucht adem halen. Het enige wapenfeit in april was een telegram van de minister waarin gewag werd gemaakt van het uitbreken van een tweede staking in Amsterdam. In Oisterwijk gebeurde niets. Althans er was geen sprake van stakingsactiviteiten. De Oisterwijkse spoor mannen waren blijkbaar gezagsgetrouw genoeg of hadden angst voor hun bestaan. Een aantal was zelfs nog georganiseerd in de anti-sociaal-democratische bond Recht en Plicht. Vanuit kereklijke kringen was na de eerste spoorwegstaking een begin gemaakt met een katholieke vakorganisatie: St. Rafaël. De bond zou door huisbezoek van kapelaan Huijbers ook in Oisterwijk spoedig gaan overheersen. Daarbij overschatte Huijbers wel zijn mogelijkheden.

Diverse spoor mannen werd verbetering van huisvesting beloofd indien zij zouden overstappen naar de katholieke bond. In de praktijk kon Huijbers deze toezegging nauwelijks waar maken. Met veel moeite en medewerking van de voorzitter en secretaris van de katholieke bond wist Huijbers wel een onwillige spoor man overgeplaatst te krijgen zodat een bestuurslid van de katholieke bond zijn intrek in het vrij komende huis kon nemen. Huijbers opposant werd de sigarenmaker Frits van Dartel. Hij was gehuwd met de dochter van de spoor man Toemen. Van Dartel kende zo alle perikelen rondom het spoor emplacement. In De Toekomst schreef hij over de slechte woonomstandigheden van de spoor wachters en riep hij tevergeefs de 'spoor slaven' op zich te verzetten tegen de 'Flodderbond' van Huijbers. Het arbeidersverzet tegen Huijbers zou in Oisterwijk beperkt blijven tot de sigarenmakers.

SOCIALE VERNIEUWING IN OISTERWIJK?

DE ZOETE DROOM

Het oudbakken College van CDA, PvdA en VVD geeft in haar bestuursaccord aan te willen komen tot sociale vernieuwing. Sociale vernieuwing is een modewoord geworden nadat eerst de gemeente Rotterdam en daarna het kabinet Lubbers het als panacee voor alle kwalen presenteerden. CDA, PvdA en VVD in Oisterwijk verwachten blijkbaar ook van sociale vernieuwing alle heil want het bestuursaccord opent met het onderwerp. In zeer wollig en ambtelijk taalgebruik heet het dat sociale vernieuwing gaat over "arbeid, scholing en inkomen", "de kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving" en over "verbetering van de doelmatigheid en de kwaliteit van de voorzieningen". De gemeente heeft een belangrijke taak bij sociale vernieuwing en in het bestuursaccord worden een aantal aanzetten vermeld: "participatie en mobilisatie van de bevolking", "integratie van het beleid" en "meer samenhang tussen de verschillende organisatieonderdelen". Mooi gezegd, om je vingers bij af te likken. Participatie en

zelfs mobilisatie van de bevolking. De vredesbeweging, de anti-apartheidsbeweging en de groeiende stroom Oisterwijkse revolutionairen kunnen tevreden zijn over dit College. De bevolking wordt opgeroepen ter barricade. Wie had dat verwacht van een College dat tegen de wil van de bevolking De Huijkar liet slopen en altijd zo moeilijk deed over de wensen van actiegroepen uit de Pannenschuur.

HET ONRUSTIGE GEWOEL

Hoewel vaagheid troef is in het bestuursaccord, hebben CDA, PvdA en VVD de sociale vernieuwing toch enigszins uitgewerkt. Allereerst valt op dat privatisering (een typische VVD invulling van sociale vernieuwing) prominent genoemd wordt: "Een verantwoord financieel beleid betekent ook dat de gemeente aandacht schenkt aan het afstoten van taken of tot het doen uitvoeren daarvan door het particulier bedrijfsleven of het verenigingsleven". Met Frits Meijer op Financiën zal de privatiseringsgedachte vast heel concreet worden

uitgewerkt. Het bestuursaccord vervolgt: "De gemeente zal een beleid voeren, waarbij meer nadruk zal worden gelegd op de eigen verantwoordelijkheid van maatschappelijke organisaties". De tijd dat iedere buurtbewoner, buitenlander of jongere aan de hand liep van welzijnspaus Manu Zandkuijl is dus voorbij. De welzijnsideologie uit de jaren zeventig heeft plaats gemaakt voor de zorgzame samenleving. En dat is weer typisch iets uit de koker van het CDA. Bovengenoemde passages uit het bestuursaccord zijn vervat in het hoofdstuk algemeen bestuur en lijken qua taalgebruik afgestemd op de ideologie van VVD (privatisering) en CDA (zorgzame samenleving). Weliswaar stelt het bestuursaccord ook dat racisme, discriminatie en vreemdelingenhaat "actief en met kracht" bestreden zullen worden, maar de afgelopen jaren zijn er bijvoorbeeld nauwelijks buitenlanders aangenomen bij de gemeente, is er geen meldpunt voor racisme en discriminatie gekomen en weigerde de gemeente lid te worden van de Lagere Overheden Tegen Apartheid. Enige scepsis is dus op zijn plaats.

Het bestuursaccord wil de voorlichting naar de bevolking toe activeren. "Goede voorlichting en duidelijke taal" heet het om direct te vervolgen met "zowel de interne als de externe communicatie zal verbeterd worden". Wie riep hier "duidelijke taal"?

De kleine criminaliteit verontrust de burger en dus ook de coalitiepartijen. "Aan de uitvoering van het gemeentelijk plan ter preventie van veel voorkomende (kleine) criminaliteit zal in maatschappelijk opzicht in een breed kader de nodige aandacht en zorg worden besteed" (zo'n mooie volzinne kan alleen Lambert van den Bosch verzinnen). Sociale vernieuwing als verbetering van het leefmilieu door bestrijding van de kleine criminaliteit. Prima. Maar hoe gaat dat gebeuren, toch niet door het inzetten van langdurig werklozen. Het bestuursaccord zwijgt op dit punt. Er staat slechts "De werkgelegenheid en scholing van mensen zonder betaalde arbeid zullen worden bevorderd".

DE NACHTMERRIE

Sociale vernieuwing is niet per definitie slecht. De grote steden hebben de term ontwikkeld als reactie op de sociale proble-

men in de wijken en op grond van de wijdverbreide afkeer van bureaucratische, beperkende en elkaar tegenwerkende regels van de zijde van de centrale overheid. In een groot aantal plaatsen zijn initiatieven genomen met betrekking tot projecten voor sociaal buurtbeheer. Ook in Oisterwijk is dat gezien de ontwikkelingen in de Pannenschuur niet zo gek idee. De verloedering van de wijk, door het dicht op elkaar bouwen van woningen, een Tilburg-Noord achtig winkelcentrum en het ontbreken van voldoende speelgelegenheid, is reeds ingezet. Het betrekken van de bewoners bij de kwaliteit van hun woonomgeving of hun woningen is een belangrijke zaak. Maar daarover staat nu juist in het bestuursaccord geen letter. De bewoners van De Lange Kant, de Lavendel en de Zandacker weten inmiddels ook dat het met het gemeentebestuur op dit punt kwaad kersen eten is.

De kans is echter groot dat onder het mom van sociale vernieuwing privatiseringsopties en ontmanteling van welzijnsvoorzieningen worden doorgezet, gecombineerd met een harder optreden van de overheid tegen langdurig werklozen. Minister Dales van Binnenlandse Zaken draagt die laatste optie uit: "Sociale vernieuwing betreft processen en activiteiten, die een bijdrage leveren aan een zelfstandige en volwaardige deelname van mensen aan de samenle-

ving via betaalde arbeid". Sociale vernieuwing als bezemwagen van de economische ervaring in Nederland? De herorientatiegesprekken met werklozen lijken in die richting te wijzen, ook de min of meer verplichte om- en bijscholing en werkervaringsplaatsen voor jongeren. Op gemeentelijk niveau worden stadswachten, (hulp)conceërges, rijwielstallingbeheerders en milieu-medewerkers aangesteld. Zonder twijfel respectabele beroepen maar wel allemaal in de sfeer van bewaken en beheren van de stad en de voorzieningen daarbinnen. De langdurig werklozen als een schild tegen de oprukkende criminalisering. Sociale vernieuwing is dan niet eens de bezemwagen maar de vuilniswagen van de sociale vernieuwing van waaruit de langdurig werklozen de maatschappelijke rotzooi mogen opruimen.

Hoe de praktijk in Oisterwijk uitwerkt is nog ongewis. In juni behandelt de raad het bestuursaccord en daarna zal een legertje ambtenaren zich over de sociale vernieuwing buigen. Het is te hopen dat de heren bestuurders in sociale vernieuwing iets anders zien dan het panacee voor het probleem van Oisterwijk: het opruimen van de hondepoep.

VAN SCHUUR TOT CULTUURTEMPEL?

Het nieuwe bestuur van het volksgebouw De Schuur gaat voortvarend te werk in haar pogingen het pand aantrekkelijker te maken voor de (geëngageerde) Oisterwijkse bevolking. Een activiteitencommissie is druk doende de laatste hand te leggen aan een cultureel programma dat in het najaar van start moet gaan. Op donderdagavonden zal De Schuur geopend zijn als politiek café. Belangenverenigingen, politieke partijen en verenigingen kunnen samen met het bestuur van De Schuur op die avond politieke sprekers uitnodigen die in de schijnwerper van het nieuws staan. Van maandag tot en met woensdag blijft De Schuur ter beschikking voor vergaderingen van organisaties die ook nu al gebruik maken van het pand.

Op elke vrijdagavond, in de periode 28 september tot en met 21 december, is er een culturele activiteit in De Schuur. Muziek en theater krijgen veel aandacht. Zo wordt de Muziekschool uitgenodigd en komt er een Braziliaanse muzikant. Burban and the Four Roses (muziektheater) verzorgt een optreden en ook de Serpentes zullen hun opwachting maken. Generaal van Heusdenbroeck presenteert muziek uit de twintiger jaren. Ook de film zal een integraal onderdeel vormen van de culturele avonden. In het najaar wordt gestart met Wadja's 'Het land van de belofte' en 'Iwan de Verschrikkelijke' van Tarkowski.

De zaterdagavond blijft gereserveerd voor een kaartclub en feesten en partijen. Ook De Schuur zelf zal opgeknapt worden. Er is een verbouwingsplan gemaakt voor de toiletten en de keuken. Via affiches en perspublicaties zal het preciese programma tijdig bekend worden gemaakt.

„SOCIALE VERNIEUWING:
VERDIEPING?
VERNIEUWING?“

AL TIMMEREND LANGS DE WEG, ONDER DE MENSEN

Net als vorig jaar organiseert de Raad van Kerken in Oisterwijk e.o. met Pinksteren in het Natuurtheater een manifestatie waarop allelei groepen, die zich tegen een of andere misstand in onze samenleving keren, zich presenteren. Vluchtelingenwerk, minima-beleid, diaconie, MOV-groepen (de M staat voor Missie!), Amnesty International, poppentheater, het 1 mei-koor, kortom een bont geheel. Vorig jaar ging de verbazing over de geheel eigen zeden en gewoonten bij anderen, licht wantrouwen soms, hand in hand met de verwondering dat je toch ook heel wat bewogenheid gemeenschappelijk hebt. Echte ontmoeting dus. Een van de drijvende krachten achter dit spektakel is zuster Beatrix uit Moergestel. Ze levert inspiratie en ideeën, heeft een groot aandeel in de onvermijdelijke vergaderingen, en bovendien neemt ze het leeuwendeel van het hand- (en fiets-)werk voor de organisatie voor haar rekening. Samen op weg naar de manifestatie tegen de verarming in Den Haag, had de Rooie Roeptoeter een gesprek met haar.

Een kloosterzuster die de straat op gaat om tegen maatschappelijk onrecht te protesteren, dat zal menig RRT-lezer verbazen. Dat ze daarbij samenwerking met de RRT niet schuwt, niet minder misschien. Maar zuster Beatrix vindt het heel gewoon, het past goed in het patroon van haar leven. "Zo heb ik altijd geleefd, niet teruggetrokken in een klooster, maar al timmerend langs de weg, onder de mensen".

VOOR ANDEREN

In 1943 is ze lid geworden, 'ingetreden' in de orde van de zusters van liefde van Tilburg. "Ik was kleuterleidster en daarnaast deed ik jeugdwerk voor kinderen die niet naar de mis gingen en zo. Mijn vader vond dat maar griezelig, het waren niet de beste milieus waar ik toen in kwam, wat zou zo'n dochter wel niet kunnen overkomen! Maar het was precies wat ik wilde, dat je iets voor anderen kunt doen. Dat wilde ik blijven doen. Als ik getrouwd zou zijn - ja, dan had ik me toch vooral aan man en kinderen moeten wijden. Daarom ben ik in

een orde getreden". Haar bedoeling daarmee blijkt ook wel uit de naam die ze toen gekozen heeft - 'Beatrix' betekent: die geluk brengt. Of het religieuze leven zou bevallen, was overigens nog maar de vraag. "Mijn vader zei: zo'n kwajongen als jij houdt het er nog geen drie weken uit. Maar ik zei: daar hebben ze ook wel kwajongens nodig". Daar heeft ze gelijk in gekregen. De orde van de zusters van liefde van Tilburg is in 1832 gesticht door mgr. Zwijsen, om onderwijs te geven aan arme kinderen. Dus werd zuster Beatrix na haar intrede weer kleuterleidster, eerst in Tilburg, daarna elf jaar in Eindhoven, als hoofd. En ook daar zat ze al weer snel in het jeugdwerk. "Ik heb tien jaar een meisjesgroep gehad van het Genovevagilde (een soort padvinderij), met ze geknutseld, toneel gespeeld, zangles gegeven. Allemaal zijn ze die tien jaar gebleven, ik heb ze zien opgroeien van kind van tien tot volwassen jonge vrouwen".

MISSIE

In 1958 ging haar geheime wens in vervulling: ze werd voor de missie uitgezonden naar Suriname. Daar kwam ze na een aanvullende cursus in het lager onderwijs eerst terecht in Paramaribo, later in een dorp in de jungle en toen dat voor een stuwmeer moest verdwijnen weer in Paramaribo. En overal deed ze naast haar schoolwerk ook aan vorming en catechese. "Want ik ging heus niet om zoveel mogelijk te dopen, hoor. Ik wilde zo graag de missie in omdat ik dacht dat ze in die landen nog meer hulp nodig hadden dan in Nederland". In Paramaribo werkte ze ook mee aan een internaat voor Hindoestaanse kinderen uit de dorpen die in Paramaribo naar de ULO of de technische school gingen. "En als mensen zich dan wilden laten dopen, dan moest je toch eerst maar eens praten, wat het allemaal betekende en of ze dat nou echt wilden".

Twaalf jaar heeft ze daar gewerkt, totdat ze door een verkeersongeluk een jaar uit de roulatie raakte. "Ik moest helemaal opnieuw leren praten, opnieuw leren lopen. Toen ik voor verlof naar Nederland terugging, vond de dokter het maar beter dat ik hier bleef. Het onderwijs kon ook niet meer - zo lang staan, dat ging niet. Toen heb ik gezegd: geef me dan maar zittend werk, receptioniste of zo, en dan in een bejaardenhuis - daar lopen ze allemaal niet meer zo hard". Zo kwam ze in Schagen terecht, en in 1983, toen de zusters daar zelf ziek en bejaard werden, in Moergestel, waar het bejaardenhuis voor de zusters zelf is. Daar doet ze de administratie en ze bespeelt er het orgel. Dat heeft ze trouwens op alle plaatsen waar ze gewerkt heeft gedaan. Muziek is altijd heel belangrijk voor haar geweest.

CONCILIAIR PROCES

Na een tijdje acclimatiseren kwam ze in Schagen bij de missiewerkgroep, die o.a. met een wereldwinkeltje meedeed. In Moergestel werd ze lid van de MOV (Missie, Ontwikkelingssamenwerking en Vrede)groep. Ze interesseerde zich vooral voor die V, en wat je daar plaatselijk aan kunt doen. Drie keer per jaar is in Moergestel de zondagse viering aan het werk van deze groep gewijd.

Voor haar orde zit ze ook in de landelijke vredeswerkgroep van verschillende congregaties, die o.a. een paar jaar terug een pagina-grote advertentie van religieuzen voor verdergaande ontwapening in De Volkskrant en Trouw heeft geplaatst.

Zo gezien is het geen wonder dat ze een paar jaar geleden in de stuurgroep voor het conciliair proces van de Raad van Kerken in Oisterwijk e.o. terecht kwam. "Daar heb ik wel anderhalf jaar op moeten studeren, me bezinnen wat dat moeilijke woord 'conciliair proces' nu betekende. Ik begreep dat het erom gaat dat je een verbond sluit, plaatselijk meedoet aan iets wat wereldwijd gaande is. Daarvoor moet je aansluiten bij wat er plaatselijk gebeurt. Daarom hebben we dit jaar voor Pinksteren ook alleen maar groepen uit de eigen directe omgeving uitgenodigd. En dan maakt het niet uit, of ze wel of niet van de kerk zijn. Het gaat erom wat ze aan gerechtigheid doen".

Zodoende werden vorig jaar al naast (katholieke) MOV-groepen en (protestantse) diaconie ook volsterkt buitenkerkelijke organisaties als het BOTA en de Rooie Roeptoeter uitgenodigd, en zingt dit jaar vrijwel direct na de psalmen en gezangen van de kerkdienst het 1 mei-koor haar strijdlieden.

POLITIEK

In de kerken hoor je nog wel eens, dat je niet aan politiek mag doen, zeker niet aan linkse. Aan politiek doe je altijd zegt zuster Beatrix, dat was in de missie niet anders. en wat dat linkse betreft, daar heeft ze nooit moeilijkheden over. "Maar dat komt ook omdat ik er zelf geen moeite mee heb".

Met dit eenvoudige en ontwapenende recept sluiten we het interview af. Dat de dag van ontmoeting en manifestatie voor mensen uit de kerk en samenleving ook dit jaar weer tot verrassende ontmoetingen leidt, is op voorhand al bewezen.

"VAN GROEN LINKS MAG VUURWERK VERWACHT WORDEN"

EEN GESPREK MET RAADSLID AD
GRAUMANS

Ad Graumans (38), geboren in Tilburg en vanaf 1978 woonachtig in Oisterwijk, is sinds 1973 werkzaam in het onderwijs. Momenteel is hij directeur van de openbare Jenaplanschool De Leyevoorde te Tilburg. Zijn politieke belangstelling werd gewekt door de studentenacties op de Pedagogische Academie. Geïnspireerd door het revolutionaire elan van marxistisch-leninistische studentenleiders kwam Ad terecht in de SP. Ad was in Oisterwijk betrokken bij de oprichting van Stop de N-bom en het Latijns-Amerika Comité. Daardoor kwam hij in aanraking met de CPN, de partij waarvan hij in 1981 lid werd. In 1982 en 1986 was Ad lijsttrekker voor een progressieve partijencombinatie. Vanaf 1 mei 1990 is hij het eerste raadslid in Oisterwijk voor Groen Links.

OVER FROMM, HESSE EN MAO

Ad Graumans komt uit een typisch Tilburgs katholiek arbeidersmilieu. Hij doorliep de HAVO en wilde daarna iets in het onderwijs gaan doen. Zijn ouders vonden dat een kind uit een arbeidersgezin niet te hoog moest grijpen en zo dicht mogelijk bij huis moest blijven. Dus werd het een onderwijzersopleiding aan de Pedagogische Academie in Tilburg. Ad maakte er de roerige studentenacties mee. In 1970 kreeg de bezetting van de PA in Beverwijk landelijke bekendheid. Boeken verslinden was een kenmerk van de toenmalige studentengeneratie. Ook Ad deed er aan mee, tot diep in de nacht kwam een studiegroep van de PA op slaapkamertjes bij elkaar om te praten en

te lezen over met name de Frankfurter Schule. Ad werd geraakt door de werken van Erich Fromm: "Dat wat Fromm opschreef, dacht ik, zou ik zelf ook hebben kunnen opschrijven, er was voor het eerst iets van herkenning".

De PA in Tilburg kende zoals alle andere onderwijsinstellingen een autoritaire structuur. Het lesprogramma werd van bovenaf opgelegd en er bestond collegeplicht. De studentenrevolte drong ook in Tilburg door. Studenten van de PA eisten invloed op de inhoud van de lessen en een erkenning van de zelfstandigheid van de student, dat betekende afschaffing van de lesplicht. Er werd een staking georganiseerd en Ad raakte onder de indruk van de voortrekkers in de studentenbeweging. Vooral Ab Cools, een Tilburgse Fidel Castro, inspireerde Ad door zijn revolutionair elan. De PA-directie kon de beweging niet alleen repressief bestrijden. Er kwamen concessies. De studenten kregen een eigen honk: een kamer met bankstel en bureaus. De interne democratisering kwam tot uitdrukking in de oprichting van een Academieraad, de inhoud van het onderwijs werd niet meer geheel van te voren vastgesteld en de collegeplicht verviel.

Het leek in die jaren of alles losgeslagen en alles mogelijk was. Door Tilburg trokken massale Vietnamdemonstraties. Met gebalde vuist werd het "hun strijd, onze strijd, internationale solidariteit" aangeheven. De betrokkenheid van de studenten bij de solidariteitsbeweging was groot. Ad kwam in contact met het wereldwinkergebeuren. Maar na de eerste euforie kwam de 'lange mars door de instituties' waarin de invloed van onderwijsministeries en katholieke stichtingsbesturen nog sterk aanwezig was. Ad was inmiddels afgestudeerd, vond een eerste baan in het onderwijs en trad in het huwelijk. Hij kenschetst deze periode (1973-1976) als de jaren van de zelfinkeer. "Ik was niet meer betrokken bij acties, wel bleef ik veel lezen, ik was reflecterend bezig". Ad's favoriete auteur werd Hermann Hesse en natuurlijk ontbrak 'Narziss und

Goldmund' niet op de lijst van gelezen werken.

In 1976 kreeg Ad in Tilburg contact met de SP tijdens de colportagetochten van die partij met haar blad 'De Tribune'. "De verbinding die de SP maakte tussen de theorie van het socialisme en de alledaagse praktijk, het beginnen bij de mens zelf, sprak me aan". De SP kende vele 'mantelorganisaties': het Milieu Actiecentrum Nederland, de Bond van Huurders en Woningzoekenden, Voorkomen is Beter en de actiegroep 'Van mens tot mens'. Ad was met name in de laatste twee organisaties actief. Hij deelde huis aan huis urinestrips uit zodat mensen zelf hun gezondheid konden vaststellen en had een belangrijk aandeel in de kaartenactie 'Van mens tot mens'. Die actie bestond uit het verkopen van anti-apartheidskaarten die vergezeld gingen van een aantal adressen uit het telefoonboek van Johannesburg. De SP gaf gerichte scholing aan haar kaderleden. Ad bestudeerde Mao's 'Waar komen de juiste ideeën vandaan?' ("Ik heb dat boekje nog, moet je echt eens lezen") en Politzer's orthodoxe uitleg van het historisch en dialectisch materialisme. De SP gaf Ad de nodige actie-ervaring en de scholing bood hem inzicht in de samenhang van maatschappelijke problemen. Maar er kwamen ook vraagtekens. "Door de opportunistische manier waarmee de SP bijna willekeurig een actiedoel koos, raakte het gezamenlijke doel, het socialisme, nogal eens uit zicht". Daarnaast moest Ad twee verkiezingsnederlagen slikken. De SP behaalde zowel bij de kamerverkiezingen in 1977 als bij de raadsverkiezingen in 1978 geen zetel. Daarnaast kostten de verplichte scholing en de 'Van mens tot mens' actie veel tijd naast werk en gezin. Bovendien moest er op zaterdag gecolporteerd worden en was Ad verantwoordelijk voor de Tribunewijk rondom het Tilburgse Textielplein. Er heerste kadaverdiscipline in de SP en weinig persoonlijke vrijheid. In 1978 verhuist Ad naar Oisterwijk en bedankt voor de SP.

VAN CPN TOT GROEN LINKS

Ad komt in Oisterwijk in aanraking met communisten. Stop de N-bom is er net gestart vanuit de plaatselijke CPN-afdeling

en daarnaast is een goede vriend van Ad, Barteld Hartstra, juist als CPN'er gekozen in de Tilburgse gemeenteraad. "De CPN had duidelijke standpunten, ze had een heldere analyse van de kapitalistische maatschappij en ook van de weg naar verandering. Ik wilde meewerken aan het tot stand brengen van zo'n betere wereld en vond dat meer mensen die ideologie zouden moeten aanhangen. De CPN had een samenhangende visie en het beleef niet beperkt tot woorden. Een partij die in 1977 zo'n geweldige klap te verwerken kreeg en toch de veerkracht bezat om een massale vredesactie op touw te zetten en het sociaal-economisch verzet tegen Bestek '81 te organiseren, dat trok me aan".

Via de CPN kwamen er in 1982 gesprekken op gang met PPR en PSP over een gezamenlijke lijst voor de radsverkiezingen. Ad werd lijsttrekker. Een zetel zou net niet gehaald worden en in 1986 miste Progressief Oisterwijk met wederom Ad als lijsttrekker opnieuw de boot. Driemaal is scheepsrecht, in 1990 haalt Groen Links met gemak een zetel in de raad en is Ad het eerste, maar ook enige, Groen Linkse raadslid.

EEN VAN DE ZEVENTIEN

De vraag rijst wat je in je eentje kunt doen in een raad die de lijsttrekker tijdens de campagne zelf nog karakteriseerde als 'een raad van ja-knikkers'. Ad is daar niet pessimistisch over. "Groen Links zal een kritisch geluid laten horen en vooral luisteren naar de wensen van de bevolking. Hun wensen moeten meewegen bij het nemen van politieke besluiten. Bij de bouw van het nieuwe gemeentekantoor is dat in geen enkel opzicht gebeurd. De politiek moet dicht bij de mensen worden gebracht. Inhoudelijke discussies mogen zich niet alleen in koffiekamers en commissievergaderingen afspelen. De raad moet het beleid maken en dus ook inhoudelijk beargumenteren. De politici laten zich te weinig gelegen liggen aan de wensen van de kiezers. Dat bleek opnieuw bij de collegevorming. Het is arrogant om te blijven stellen dat je weet wat goed is voor Oisterwijk als die wetenschap door de kiezers net is afgestraft".

Het tegengaan van de vervreemding van de politiek bij de bevolking staat dus hoog

in het vaandel van Groen Links. Via een kritisch geluid zullen de wensen van de inwoners gehoord worden. Maar wat mogen de de RRT-lezers zich daar inhoudelijk bij voorstellen? Ad somt een drietal prioriteiten op. "Ten eerste staat voor ons het milieubeleid van de gemeente centraal. Iedere activiteit van het gemeentebestuur zal op milieucriteria beoordeeld worden. Op de tweede plaats vindt Groen Links dat het minimabeleid voortvarend en ruimhartig moet worden aangepakt, de drempels moeten weggenomen worden. En tenslotte acht Groen Links een actief beleid tegen racisme essentieel. De gemeente moet daarbij een voorbeeldfunctie vervullen".

PROGRESSIEVE MACHTSVORMING

Groen Links zal dus bondgenoten binnen de raad en daarbuiten moeten vinden om die prioriteiten om te zetten in een gemeentelijk beleid. Ad stelt dat de collegepartijen niet beoordeeld zullen worden op wat ze zeggen te gaan doen (bestuursaccoord) maar op hun initiatieven (activiteitenplanning). Ook wil Groen Links niet met Gemeentebelangen op een hoop gegooid worden in de oppositie. "Wij zullen ideeën van hen ondersteunen als die in overeenstemming zijn met onze uitgangspunten van een milieubewust, radicaal socialistisch geluid. Zo'n ideologische achtergrond mis ik ovrigens wel bij Gemeentebelangen".

Machtsvorming ziet Ad vooral ook buiten de raad tot stand komen. "Onze leden zijn actief in de meest uiteenlopende basisbewegingen. Op die manier is er een band tussen de bewegingen en Groen Links, de fractie wordt er als het ware door gevoed". Maar hoe zit het dan met een willekeurige actiegroep uit een willekeurige straat in Oisterwijk. Hoe kan Groen Links meer doen dan de eisen ondersteunen met één zetel in de raad? Ad pretendeert niet dat actiegroepen die bij Groen Links aankloppen hun eisen door de raad gehonoreerd zullen zien. "Maar we kunnen wel garanderen dat onze raadszetel gebruikt zal worden om de ideeën van die mensen te laten doorklinken in de raad. De andere raadsleden zijn dan gedwongen er over te discussiëren en goede tegenargumenten te leveren. Doen ze dat

niet dan zal Groen Links de onmacht en onwil van het gemeentebestuur aan de kaak stellen".

Ook binnen de raad is Groen Links volgens Ad inmiddels een niet weg te cijferen factor. "We worden serieus genomen, dat is ook het resultaat van tien jaar strijd. Door de raadszetel en de commissieplaatsen kunnen we gemakkelijker eisen van mensen laten doorklinken. Na de verkiezingen is de organisatie Groen Links in Oisterwijk fors gegroeid".

Benieuwd is de RRT naar de relatie tussen Groen Links en PvdA in de raad. Wat verstaat Groen Links onder progressieve machtsvorming? Ad wijst op de voorgestelde lijstverbinding die de PvdA afwees. "Maar we hebben wel de PvdA kandidatuur voor het wethouderschap ondersteund om een zo progressief mogelijk College te krijgen. We voelen ons samen met de PvdA verantwoordelijk voor een zo progressief mogelijk beleid in Oisterwijk. We zullen de initiatieven van de PvdA-fractie en wethouder daarop beoordelen. Aan progressieve voorstellen hangt ook een prijskaartje en het College zal ook dat laten meewegen. Ik vind het spannend of er in de raad meerderheden verkregen kunnen worden voor progressievere voorstellen dan waar het College mee komt. De opstelling van de PvdA-fractie speelt daarin een belangrijke rol. Van Groen Links mag wat dat betreft vuurwerk verwacht worden, wij zullen niet nalaten de lont in het kruitvat te steken".

Ad van den Oord

HET VEDEHA TERREIN

ACTIE VAN DE FRACTIE:

Sinds 1984 worden er plannen gemaakt en gebroken met betrekking tot het Vedeha-terrein. Dit in onbruik geraakte (gelaten) fabriekscomplexje, gelegen aan de Gemullehoekenweg, is al jaren een doorn in het oog van de gemeente. Een bedrijfsbestemming op zo'n perceel, temidden van een mooie en luxe woonwijk, is niet erg gelukkig. Daarom is het Vedeha-terrein al vele malen behandeld in de c o m m i s s i e s e n gemeenteraadsvergaderingen. Wil de gemeente het betreffende stuk grond een andere bestemming geven dan de huidige (industrie), dan heeft zij hiervoor twee mogelijkheden. Ten eerste kan er een nieuw bestemmingsplan voor het gebied gemaakt worden en ten tweede kan vooruitgelopen worden op een wijziging van het bestemmingsplan via een zogenaamde artikel 19 procedure.

Deze artikel 19 procedure stuit op de nodige bezwaren. De inspraak en beroepsmogelijkheden zijn er niet zo goed verwerkt als in een normale procedure rondom een bestemmingsplan. Artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening is bedoeld om in "enkele" gevallen dispensatie te verlenen, en zeker niet om structureel gebruikt te worden. Toch gebeurt dat in Ojsterwijk wel, wat gezien het bestaande bestemmingsplan uit 1977 niet verwonderlijk is. Een sterk groeiende en zich ontwikkelende gemeente behoort iedere tien jaar een nieuw bestemmingsplan te maken. Het uitstellen van het "nieuwe bestemmingsplan" naar de herfst van 1990, in combinatie met een aantal artikel 19 procedures over de afgelopen periode, roept wrevel op. De prioriteiten van het vorige College lagen duidelijk elders: de Parel, nieuw gemeentekantoor (overigens ook artikel 19 procedures).

Naast deze principiële discussie over wel of geen artikel 19 procedure, spelen er rondom het Vedeha-terrein nog een aantal zaken. Het kostenaspect is er zo een. Het onroerendgoed-bedrijf NIVO van de heer Lemmens becijfert dat alleen al het bouwgereed maken van het terrein zo'n 4,5 miljoen moet gaan kosten. Daarvan is circa

1,2 miljoen afkomstig uit de posten rente en plannen maken. Zo'n 700.000 gulden is nodig voor het saneren van de vervuilde grond. Een rapport van de Heidemij sprak in 1987 van een matig, hier en daar sterk, verontreinigd terrein. Een nader onderzoek werd aanbevolen alvorens over te gaan tot bouwactiviteiten.

Door deze kosten, of ze reëel zijn is een ander vraag, lijkt het niet haalbaar het terrein op te delen in tien kavels, want dan zou er zo'n 450.000 gulden per kavel bij de zuivere bouwkosten komen. Dit was het argument om te pleiten voor het bouwen van meerdere lagen om de kosten te drukken. Misschien is het ook wel lucratiever voor de heer Lemmens. Een oud plan, bekend onder de naam Bedaux, voorzag in de bouw van 34 woningen, drie blokken van twee en drie verdiepingen. Door het ontbreken van contingenten vrije sector woningen verdween dit plan in de ijskast. Het verzoek om een artikel 19 procedure werd daarom niet verder in behandeling genomen.

In het huidige plan is er geen sprake van een contingentenprobleem. Er is door de provincie een extra eenmalige verhoging van dertien woningen toegezegd voor 1990.

Voor het totaal van 26 te bouwen woningen zouden er dan nog dertien ten laste van de gemeente komen. Voor de te bouwen woningen wordt de term 'residentie' gebruikt, zeer luxe appartementen met parkeergarages, waterpartijen etc. Ook al gaat het nu dan om dertien contingenten, het is voor ons de vraag of de gemeente Oisterwijk hier haar prioriteit moet leggen bij de verdeling van de contingenten vrije sectorwoningen.

Ook de stedenbouwkundige inpassing is een heikel onderwerp. Superlatieven zoals "een uniek complex op evenwichtige wijze in de omgeving ingepast, een aanwinst voor de gemeente" en "een statige residentie ingebed in een groen beekdal structuur" gelden niet voor een aantal direct omwonenden die tegen een massief en twaalf meter hoog bouwblok moeten aankijken.

De dilemma's waarvoor de gemeenteraad staat zijn in het kort geschetst. Welke argumenten en belangen de doorslag zullen geven is gezien de verschoven politieke

verhoudingen nog allerminst duidelijk. Het College deed er daarom wijs aan het geheel pas na de installatie van de nieuwe raad te behandelen.

Maar Lemmens heeft haast. Het ontwikkelingsplan van een architect, in opdracht van Lemmens gemaakt en weelderig gekleurd en gedocumenteerd, stelt: "Wil woningbouw op deze locatie haalbaar worden, dat moet het bouwproject op korte termijn uitgevoerd kunnen worden. Zo niet, dan dwingen de financiële lasten tot een verkoop aan een nieuw te vestigen bedrijf".

Na zes jaar wachten moet er nu ineens spoed gemaakt worden en waarom? Want welk bedrijf zou zich op het Vedeha-terrein à raison van drie miljoen gulden willen vestigen op vervuilde grond? Het gemeentelijk beleid kan en mag nooit gebaseerd worden op speculatie.

LJJ

NIET WERKLOOSHEID, MAAR ARMOEDE GROOTSTE PROBLEEM

1 MEI REDE:

Ook dit jaar was de 1 mei-viering in Oisterwijk een succes. Omdat tegelijkertijd de nieuwe raadsleden (in Oisterwijk, Udenhout en Helvoirt) werden geïnstalleerd en wethouders gekozen, kwam het meer parlementair gerichte deel van de achterban pas in de loop van de avond binnendruppelen. Maar toen waren we dan ook met meer dan tachtig mensen. Die hebben nog volop kunnen genieten van het optreden van het 1 mei-koor dat volgens Het Kerkklokje "bijzonder aardig" was. Maar de rede van Ab Harrewijn, industrie-predikant in Amsterdam, inmiddels vooral dominee van de werklozen, hebben ze niks gehoord en dat is jammer. Enkele opmerkelijke punten lichten we er uit.

ARMOEDE

Nu het weer beter gaat met de economie wordt het de hoogste tijd dat ook aan het sociale herstel van onze maatschappij aandacht wordt besteed. Met de PvdA in

de regering is koers gezet richting sociale vernieuwing. Centraal in alle plannen staat herstel van de werkgelegenheid. Gebrek aan werk is immers het probleem nummer één, zo is de algemene mening. Harrewijn bestreed dat. Probleem nummer één is volgens hem de armoede onder de uitkeringsgerechtigden. En dat probleem wordt niet vanzelf met meer banen opgelost. Nogal wat mensen met een uitkering hebben niks aan meer werkgelegenheid. Harrewijn noemde de bijstandsmoeder, die voor een paar kinderen moet zorgen. Voor een hele baan heeft ze geen tijd en bij een halve baan worden de inkomsten daarvan afgetrokken van haar uitkering. Halve banen die meer dan f1400,- opleveren zijn er niet veel.

Een andere categorie die echt niet meer op een baan zit te wachten, zijn bijvoorbeeld de scheepsbouwers, die vijf jaar geleden na veertig jaar werken massaal op straat kwamen te staan. Na een paar jaar WW zijn ze nu in de bijstand

geraakt, en zien ze alles wat ze in die jaren bij elkaar hebben gespaard - huis, autootje - langzaam verdwijnen. Vaak verdienen hun vrouwen er wat bij, maar dat wordt nu ook van de uitkering afgetrokken, dus dat levert niks meer op. Dan is het echt armoe troef. Rantsoeneren van strippen voor een rit met de stadsbus is geen uitzondering. Die mensen moeten meer inkomen hebben. Maar om nu vlak voor hun zestigste nog eens opnieuw van onder af te beginnen, daar hebben ze niet zo'n trek in. Geef ze eens ongelijk.

Daarom is de eis van de beweging 'Nederland tegen de verarming': 15% erbij voor de uitkeringen. Zoveel hebben ze aan koopkracht wel ingeboet. Daarna moet de koppeling met de loonontwikkeling hersteld worden.

Harrewijn. Hij vond dat beide groepen toch maar gewoon moesten gaan. Klagen alleen helpt niet, en als de kerken het nu af laten weten kunnen ze dat conciliair proces verder ook wel vergeten. Ook de vakbeweging zou moeten meedoen. Als die de mensen met een uitkering laat vallen, of als concurrenten gaat zien, verbreekt ze zelf de solidariteit die haar sterkste wapen is. Tenslotte, ook de politiek kon niet wegblijven, als ze tenminste niet alle vertrouwen wil verspelen. De lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen geeft niet alleen stof tot nadenken, maar is ook een reden om iets te doen.

BREED PUBLIEK

Inmiddels is het 19 mei geweest en de opkomst, zo'n 4000 tot 5000 mensen, was niet overweldigend. Kerkmensen en uitkeringsgerechtigden waren er nog heel wat, maar van de vakbeweging was er alleen de top om te vertellen dat 15% erbij onmogelijk was. En van de politiek? De trotskistische SAP was er op volle sterkte. Groen Links was er met een pamfletje (daarin werd wijselijk gezwegen over Lankhorst's verhaal dat die 15% niet met 'milieu' gecombineerd kon worden) en dan was er Bert de Vries, minister van Sociale Zaken. Boe-geroep en gefluit was al bij voorbaat zijn deel, en toen hij uitgesproken was, bleek dat ook geheel terecht. Toch weer het verhaal over de noodzaak van meer banen, geen woord over hogere uitkeringen. Opnieuw het verhaal dat de loonstijging beperkt moest blijven terwille van de solidariteit met de uitkeringsgerechtigden. Dat het precies dat beleid is dat tot de huidige ellende heeft geleid, is hem in alle toonaarden (beleefd en onbeleefd) duidelijk gemaakt. Maar of hij dat heeft begrepen...

Het was overigens een prachtige dag, met veel vrolijkheid en strijdbaarheid. En ook al was de opkomst niet zo enorm, de brede samenstelling van het publiek riep herinneringen op aan de massale vredesdemonstraties. Oud en jong, vrouwen en mannen, ordelievende kerkmensen naast wilde anarchisten, arm en rijk (!). Dat de uitkeringen omhoog moeten, en niet zo'n klein beetje, dat inzicht leeft bij een breed publiek. Misschien moeten vakbeweging en politiek een herkansing krijgen en gaan we volgend jaar nog een keer.

MALIEVELD 19 MEI 1990

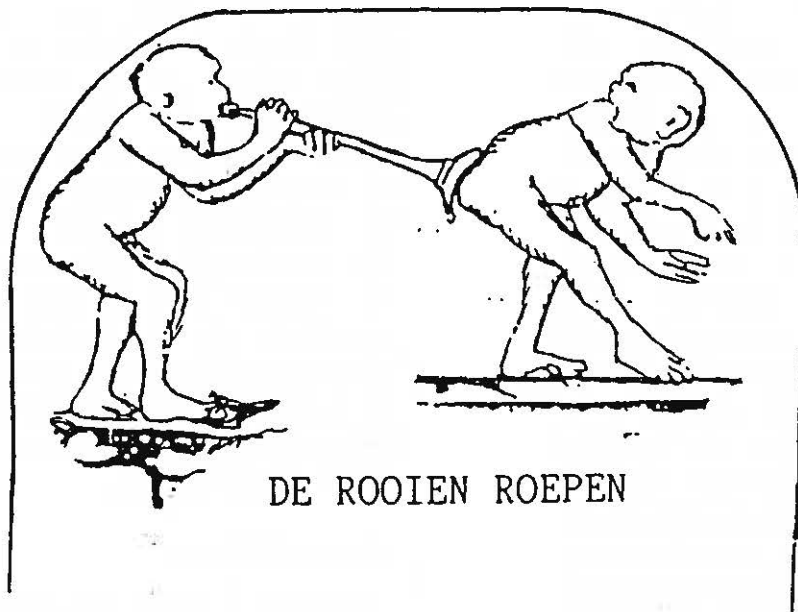
MANIFESTATIE DEN HAAG

NEDERLAND TEGEN VERARMING

19 MEI

Om die eis kracht bij te zetten was er op 19 mei een manifestatie tegen de verarming in Den Haag. Over de opkomst maakte Harrewijn zich wat zorgen. De beweging tegen de verarming wordt gedragen door uitkeringsgerechtigden en kerkmensen. De eersten worden langzamerhand cynisch - wat haalt het uit, al die actie? En de laatsten zijn over het algemeen 'actie-bang'. Liever dan een buskaart om op 19 mei naar Den Haag te gaan, kopen ze een 'steunkaart'. "Het lijkt wel of ik in aflaten handel", aldus

VRIJHEID OF BEVRIJDING

Op 4 mei zijn dit jaar ook in Oisterwijk de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog weer herdacht. Helemaal vlekkeloos ging het niet. Bij het monument moest de burgemeester het met zijn toespraak opnemen tegen de luidende klokken van de Joanneskerk, waar de gemeente overigens om gevraagd had. In die toespraak leek het onze burgervader zelf trouwens ook niet helemaal helder, hoe nu vrede en de noodzaak van verdergaande ontwapening met elkaar konden worden verbonden. En zo was er meer, de winkels die gewoon open waren, de uiterst summiere politieafzetting van de route van de stille tocht en dat we zo'n tien minuten te vroeg bij het monument arriveerden. Allemaal voor verbetering vatbaar, dat geldt trouwens ook voor de opkomst.

Dat neemt niet weg dat de her-invoering van de 4 mei-herdenking een goede zaak is, en wat de opkomst betreft: vorig jaar waren er maar twee Oisterwijkers bij het monument om acht uur. Dat was nu dan toch veertig maal zoveel.

Het belang van de dodenherdenking en het levend houden van de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog in het algemeen, is nog het beste verwoord door Bim van der Klei, een van de oud verzetsmensen naar wie in De Pannenschuur een straat is vernoemd. In zijn speech bij de onthulling van het Bevrijdingsplein zei hij blij te zijn dat met deze naam niet een toestand maar

een gebeuren werd aangeduid, niet Vrijheidsplein maar Bevrijdingsplein. Want, zo zei hij, wat toen, 45 jaar geleden, in gang is gezet, dat is nog altijd niet voltooid. Nog steeds is er bevrijding nodig, en niet alleen in andere landen. Dat er ook schoolkinderen aanwezig waren, deed hem goed. Hij riep hen op zich tegen alle vormen van discriminatie, ook in de eigen klas, te verzetten.

Daarmee werden 45 jaren overbrugd. Herdenken van de oorlog is geen kwestie van nostalgie, niet alleen maar een gelegenheid om oude uniformen uit de motteballen te halen en medailles op te poetsen. Het zet de hedendaagse strijd tegen racisme en fascisme in een traditie. Zo wordt het verzet in de oorlog een bron van inspiratie en een oproep tot waakzaamheid nu. Daarvan is Van der Klei met zijn toespraak een levend voorbeeld.

PROJECT "TWEEDE WERELDOORLOG" DE KAJUIT

Mieke van der Loop vroeg mij of ik met Ad van den Oord wat over de oorlog wilde vertellen voor groep acht van De Kajuit. Eigenlijk overviel zij mij met deze vraag. Nimmer had ik over deze tijd willen praten, ook niet met mijn kinderen. Noch films noch boeken wilde ik over die tijd zien of lezen ... en toch heb ik tenslotte ja gezegd, en ik heb er geen spijt van.

Terugkijkend op de dagen van de 'herdenking van de bevrijding', oftewel moment van herleving van de oorlog, ben ik vooral getroffen door de intense belangstelling van deze kinderen, de openheid en de eerlijke antwoorden. Het is duidelijk dat de schoolleiding de juiste wijze van voorlichting had gekozen voor dit project, daarvoor alle waardering.

Soms was ik wel even jaloers op deze kinderen: hun vrije gedrag, hun omgang met het 'gezag', hun huisvesting ... dan onze lokalen! Hoe reageerden zij in hun eigen weergaven over die ervaringen op

school, op de onthulling van de straatnaamborden? Hoe waren de indrukken die zij opdeden in Amsterdam (Anne Frank huis en Joods Historisch Museum)?

Uit hun opstellen:

"... je denkt nou gelukkig, het is voorbij en je hoort nou wel mooiere verhalen, maar de mensen die het hebben meegemaakt kunnen het nog zo goed vertellen net of het gisteren was. Toen zij uitgepraat waren kregen zij een ingelijst gedicht en een gedichtenbundel".

"... Er waren ook hele mooie kunstwerken over de bevrijding. We hebben een leerzame maar leuke dag gehad".

Genoteerde ontboezemingen:

"... Nu weten we dat oorlog niet alleen het schieten is ... doch ook wat er gebeurt in de dorpen en steden, hoe de mensen hebben moeten leven ..."

"... je kunt je niet indenken ... zou niet kunnen en toch gebeurt het ..."

"... bloembollen eten ... niet in te denken ..."

"... dat de mensen woonden in die kleine kamertjes, dat Anne Frank niet naar buiten kon, altijd opgesloten en angstig ...".

Voor mij was het een ervaring die ik niet graag gemist had. Lang heb ik er over nagedacht of het mogelijk was om aan de kinderen de zijde van de bezetting te kunnen belichten, zonder dat er sprake zou zijn van een privé-verhaal. Die indruk wilde ik namelijk niet achterlaten, eerder het logisch gedrag van iemand die niet voor en niet na de oorlog wilde accepteren dat misbruik gemaakt wordt van macht. Vaak hoor je in officiële toespraken een stuk heldenverering naar voren komen. Natuurlijk waren het helden, doch zij hadden niet dit doel. Allen die, in welke vorm dan ook, verzet pleegden, hadden zich een voorstelling gemaakt hoe de maatschappij eruit zou moeten zien na de oorlog: gewoon met elkaar zonder onderscheid. Natuurlijk iedereen was zich bewust van het feit dat er moeilijke jaren zouden volgen. Gesprekken over de 'wederopbouw' waren hoopvol ...

Groot de desillusie dat er 45 jaar na de oorlog weer een manifestatie zou moeten

plaatsvinden onder de leuze "Armoede is onrecht, Nederland tegen verarming", dat op eerste Pinksterdag in Oisterwijk een bijeenkomst moet worden gehouden voor gerechtigheid, zelfs mede vanuit de kerken, een minster die in 1990 tegen de armen en uitkeringstrekkers zegt: "Ik kan u niets beloven". Een beangstigende bijeenkomst waar de emoties tegen deze minister de vrije loop krijgen, en terecht! Als zelfs een 93-jarige vrouw geen normaal antwoord kan krijgen op haar vraag wanneer zij eindelijk iets van het welzijn en van de welvaart kan krijgen. Deze vrouw wees erop dat de rijken steeds rijker worden en de armen steeds armer en dat kamerleden en ministers er duizenden guldens bij krijgen.

Maar terug naar de kinderen. Die schrijven we hebben een leuke en leerzame dag gehad. Ik hoop van harte dat deze kinderen, die bij de onthulling van de naamborden - van hen die actief waren in het verzet - hun gedichten voordroegen er iets beters van maken dan wij ervan gemaakt hebben. Geen ieder voor zich en God voor ons allen, doch wat meer solidariteit met de anderen. Zoals zij zich nu uiten, twijfel ik er niet aan.

Ben Verhulst

BUSREIS NAAR FÊTE DE L'HUMANITE

Na een zeer geslaagd uitstapje vorig jaar naar het feest van de communistische krant l'Humanité, wordt ook dit jaar door de RRT de mogelijkheid geboden om een links volksfeest in Parijs met honderduizenden bezoekers mee te maken. Het Fête de l'Humanité zal plaatsvinden in het tweede weekend van september en een buskaartje (inclusief een goed hotel met ontbijt) zal tegen de f200,- kosten (van vrijdag tot zondag).

Op het Fête val je van de ene in de andere verbazing. Kenden we hier in Nederland de Franse groep Mano Negra pas na hun wervelend optreden in Paradiso en op het Nelson Mandelafeest, de Oisterwijkse bezoekers hadden al op het Fête kennis gemaakt met deze multiculturele

groep. Cheb Khaled, een bekendheid in Nederland na optredens in muziektheaters, onder andere Noorderligt, was voor de Oisterwijkse busreizigers ook al gesneden koek. Kaoma met de Lambada was eveneens te zien in een wervelende dans en

A LA FÊTE DE L'HUMA

lichtshow op de vrijdagavond van het Fête. Va Bank, Stray Cats, Youssou N'Dour en Linton Kwesi Johnson traden op het hoofdpodium op. Daarnaast zijn er ontelbare 'kleinere' podia verstopt tussen een groot kermisachtig gebeuren en zo'n 250 Franse drank- eet- en danstentjes uit alle regio's. Het Fête kent een boekendorp en een grote filmtent. Bekend en geliefd is de Cité Internationale waar je informatie, eten en drinken (het blijft per slot van rekening een feest) uit meer dan 50 landen kunt vinden. Je stapt van het Poolse terras naar het Hongaarse restaurant en de belgische friettent staat naast de barbecue uit Irak. En mocht je onverhoopt uitgekeken zijn op het feest, dan is er Parijs nog. De bus verzorgt excursies en de musea zijn op zondag gratis. Daarnaast is entertainment in de bus gegarandeerd door gestaalde kaders en meetrekkende journalisten.

Kortom, wie zou er dit jaar niet mee willen. In verband met het vastleggen van een bus wil De Rooie Roepoeter alvast inzicht krijgen in het aantal belangstellenden voor het Fête de l'Humanité. We verzoeken daarom iedereen die mee gaat, of dit overweegt, onderstaande bon in te vullen en op te sturen naar de RRT, postbus 340, 5060 AH Oisterwijk.

BUSREIS NAAR FÊTE DE L'HUMANITE

0 Ik ga zeker mee
aantal personen.....
0 Ik heb belangstelling en wil door
de RRT benaderd worden
naam.....
adres.....
tel.....
-----

1 MEI KOOR EN ORKEST

Na een succesvol optreden van het 1 mei koor en orkest in De Schuur, hebben zo'n 20 muzikanten en zangers besloten om door te gaan met repetities en optredens. Naast Italiaanse, Duitse en Nederlandse strijdlieiders staat ook muziek van de Internationale Nieuwe Scene op het repertoire. Momenteel worden Zuid-Afrikaanse verzetsliederen ingestudeerd. Het 1 mei koor en orkest is te zien en te horen op de Dag van de Rechtvaardigheid in het Natuurtheater op zondag 3 juni (van 12.00 uur tot 14.00 uur) en op zaterdag 16 juni 's-middags in het dorp tijdens de collecte voor Radio Freedom.

Wie belangstelling heeft voor koor of orkest kan contact opnemen met Mieke van der Loop (tel.88107) of Krijn Jan Provoost (tel.88681). Je kunt ook naar de eerstvolgende repetitie komen op maandag 11 juni in De Schuur (aanvang 20.30 uur).

Er is het afgelopen jaar veel veranderd in Zuid-Afrika. Onder druk van de bevolking en de internationale opinie heeft De Klerk Nelson Mandela vrijgelaten en zijn er besprekingen gestart tussen het ANC en het blanke bewind. Dat is een eerste overwinning voor de anti-apartheidskrachten. Maar er is nog een lange weg te gaan. De apartheid is nog niet afgeschaft. Zwarten worden als het gaat om huisvesting, opleiding en werk nog steeds als tweede-rangs burgers beschouwd. De apartheidswetgeving is nog altijd van kracht. De nazistische Afrikaner Weerstandsbeweging treedt met geweld op tegen zwarten.

Het ANC zal er alleen dan in slagen om de apartheid te doen verdwijnen wanneer zij in staat is een sterke organisatie binnen Zuid-Afrika op te bouwen. Het ANC is weliswaar gelegaliseerd maar moet ook gehoord kunnen worden. In een land met een groot analfabetisme, mede een resultaat van de apartheidspolitiek, is het medium radio van onschatbare waarde. Vandaar dat het ANC zo'n groot belang hecht aan een eigen radiostation. De oude zender van Radio Freedom is buiten Zuid-Afrika gevestigd en te zwak om alle delen van het land te kunnen bereiken. Daarom voert de anti-apartheidsbeweging in Nederland actie voor een nieuwe sterkere zender, zo mogelijk binnen Zuid-Afrika.

Radio Freedom kan gesteund worden door tientjeslid te worden, door geld te geven aan de collectanten of, nog beter, door zelf mee te collecteren. Je kunt je opgeven bij de volgende mensen: Ad van den Oord (tel.88564), Corrie Robben (tel.19636), Thérèse Graumans (tel.15901), Andrea Kluijtmans en Dion van Oirschot (tel. 85036).

HOUDT RADIO FREEDOM IN DE LUCHT!

Van 11 juni tot en met 16 juni organiseert het Breed Overleg Tegen Apartheid (BOTA) wederom een collecte voor het ANC, de bevrijdingsbeweging van Zuid-Afrika. De opbrengst van de collecte gaat deze keer naar Radio Freedom.

MAANDAGHOUDEN IN NATUURTHEATER

De belangrijke rol die de sigarenmakers in de Oisterwijkse geschiedenis hebben gespeeld is pas recentelijk onder de aandacht van een breed publiek gekomen. In 1988 verscheen het boek 'De Huijkar' van de Werkgroep Integrale Geschiedschrijving Oisterwijk (WIGO). Het boek beschreef onder andere de opkomst van de sigarenindustrie, de rol van de ondernemer Hamers en de betekenis van de sigarenmakers voor de Oisterwijkse politiek en arbeidsverhoudingen. Het boek besteedde ook aandacht aan het zogenaamde maandaghouden. Dit gebruik was niet alleen bij sigarenmakers maar ook bij schoenmakers bekend. Op maandag

werd er niet gewerkt maar bezocht men de kroeg of men sliep zijn roes uit na een enerverende zondag in het café. Patroons, geestelijkheid en vakbonden traden op tegen het maandaghouden maar het bleef tot in het begin van deze eeuw een hardnekkig verschijnsel. De sigarenmaker was zeer gehecht aan zijn vrijheid en liet zich niet zo maar de regelmaat van de fabrieksklok gevallen.

Op 26 augustus en 1 en 2 september zal in het Natuurtheater een toneel/theaterstuk worden opgevoerd over het maandaghouden en menigeen zal er de Huijkar-sigarenmakers in herkennen. Een 'must' voor iedereen die geïnteresseerd is in de Oisterwijkse sociale geschiedenis.

Voor
slechts f 5,00
bezorg ik u 6 maal

De Rooie Roepstoeter

Redactiecollectief De Rooie Roepstoeter
Postbus 340 5060 AH Oisterwijk
gironummer 5264985